

Waarnemingen januari, februari, maart 2019

Peter Spienburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels en andere soorten die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Kleine Trap

Opnieuw dook er een nieuwe en verrassende soort op in ons waarnemingsgebied. Op 10 februari ontdekte Han Buckx in een bollenveld langs de Leidse Vaart ten noorden van De Zilk een Kleine Trap. De vogel, een eerstejaars man, verbleef hier t/m 27 februari. Soms was hij moeilijk te vinden tussen het gewas, maar een groot aantal mensen heeft hem kunnen zien. Wellicht niet zo verrassend is dat hij juist op een bollenveld bivakkeerde. Met name in Frankrijk is het een vogel van akkerbouwgebieden. Het bollenland heeft een rijke akkervogelbevolking, dus ook de aantrekkingskracht voor een Kleine Trap is goed voor te stellen. De Kleine Trap is een dwaalgast die vooral in de periode november-januari is gezien. Waarnemingen uit de late winter en het vroege voorjaar komen minder voor. Eenmaal ergens ontdekt blijft hij nooit erg lang hangen. Met 17 dagen was de vogel bij De Zilk één van de langst verblijvende. Alleen in 1983 en 1997 bleef er één langer aanwezig, in dezelfde periode vroeg in het jaar. In Europa heeft het Iberisch Schiereiland de grootste populatie Kleine Trappen. Deze blijven het hele jaar in hun broedgebied of trekken over korte afstanden. Deze zijn dan ook niet zo snel in Nederland te verwachten. Waarschijnlijker is dat vogels van de Franse populatie af en toe afdwalen naar Nederland. Ze komen voor tot ver

Kleine Trap – 17 februari 2019 De Zilk - Zilkerduinweg © René van Rossum

noordelijk in Frankrijk met de dichtstbijzijnde broedgebieden op 600 km afstand. In de winter trekken ze weg naar de Crau bij de Camarque. Enkele vogels blijven noordelijk overwinteren en wellicht zijn dit de vogels die 's winters af en toe in Nederland terecht komen. De terugtrek naar de broedgebieden is in maart. Het is dus ook mogelijk dat de vogel bij De Zilk een vroege trekker was. Met de warme zuidelijke stroming die de maand domineerde kan hij met de wind in de rug zomaar zijn doorgeschoten. Onderzoek met satellietzenders heeft laten zien dat Kleine Trappen tijdens de trek lange nachtvluchten maken van 400-600 km per nacht. Met een nacht te lang onderweg is zo'n vogel dan zo in Nederland. Een laatste optie, de wegen van vogels zijn niet zo makkelijk te doorgronden, is het ook best mogelijk dat de Kleine Trap al langer als overwinteraar aanwezig was. Voor zo'n flinke vogel kan hij heel onopvallend aanwezig zijn. De vele vogelaars die op de Kleine Trap afkwamen hadden in elk geval soms wel wat geduld nodig voordat hij zich liet zien.

Kleine Trap - 12 februari De Zilk ©Mariska de Graaff

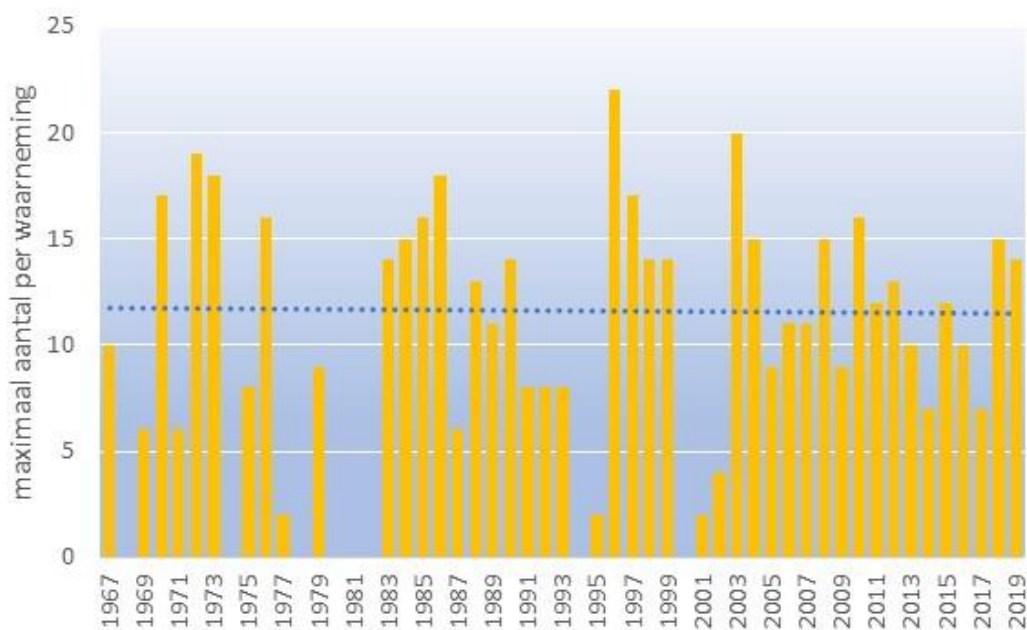
Patrijzen in de Bollenstreek

Patrijs – 6 april 2019 - Voorhout - Elsgeestepolder © Rob Floor

Dat in de Bollenstreek nog altijd Patrijzen te vinden zijn is landelijk niet zo bekend. Voor vogelaars die op een zeldzaamheid als de Kleine Trap afkomen is het vaak een verrassing dat ze hier, midden in het dichtbevolkte West-Nederland, zomaar een flinke koppel Patrijzen kunnen zien lopen. De Agrarische Natuurvereniging Geestgrond heeft het initiatief genomen om meer over de Patrijzen in de Bollenstreek te weten te komen. Ook is het plan om met bollenkwekers maatregelen te nemen om de afname te stoppen en de populatie weer te laten groeien. Bijvoorbeeld het braakleggen van land en het inzaaien van brede

akkerranden zijn bijvoorbeeld maatregelen die de Patrijs kunnen helpen. In de winter kan het inzaaien van akkers met zaaddragende gewassen helpen. Nu al zijn er 's winters op steeds meer plekken groenbemesters te zien. Velden met Japanse Haver bieden Patrijzen en andere akkervogels dekking en voedsel. Dat Patrijzen de winter goed doorkomen is belangrijk. Een wintergroep Patrijzen splitst in het vroege voorjaar in februari/maart op in individuele broedparen die uitwaaiëren over de omgeving. Grote groepen betekenen ook veel broedvogels. In het waarnemingenarchief zijn sinds 1967 waarnemingen te vinden van grote wintergroepen. De maximale groep die in een jaar is waargenomen schommelt over de periode van 1967-2019 rond de 12 vogels. Opvallend is dat er over de hele periode niet veel veranderingen hebben plaats gevonden. Eind jaren zestig en jaren zeventig, toen de Patrijs nog talrijker was of in elk geval wijder verbreid, waren de wintergroepen niet structureel groter dan nu. Wel kwam het aantal wat vaker boven de 15 vogels uit. Tegelijkertijd is het een goed teken dat er zich ook nu nog flinke wintergroepen vormen. De jaren 2018 en 2019 waren goede jaren met maximale groepen van 15 en 14 vogels. Dit terwijl er van vanaf 2001 een dalende trend leek te zijn. Hopelijk werpen de maatregelen voor de Patrijzen straks hun vruchten af en zien we ook in de winter een stijgende trend in aantallen.

Figuur 1: Maximaal aantal Patrijzen per wintergroep in december-februari 1967-2019 (Bron: waarnemingenarchief Noordwijk en www.waarneming.nl)

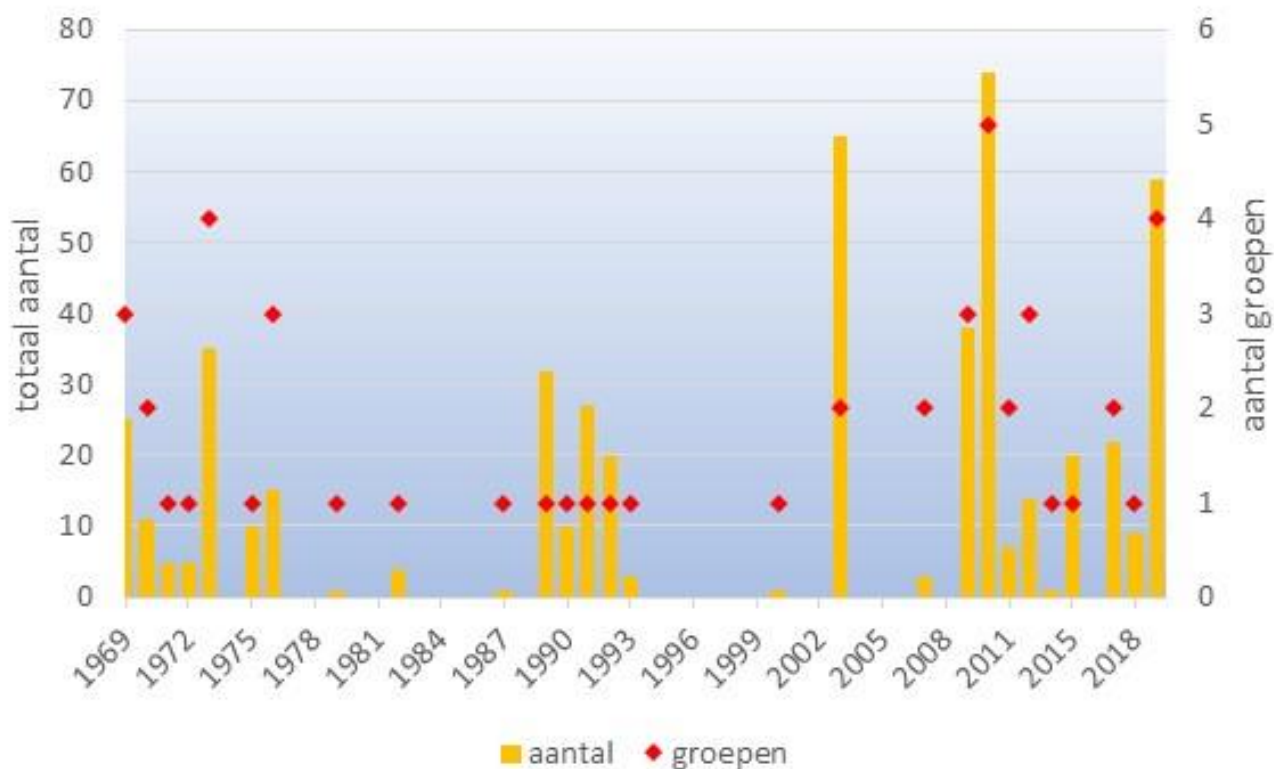

Geelgors - 7 maart 2019 - Noordwijkerhout - Zwetterpolder zuidelijk deel
© René van Rossum

Overwinterende Geelgorzen

Net als de Patrijs profiteert ook de Geelgorz van bollenland dat wordt ingezaaid met Japanse Haver als groenbemester. Dit als het graan de kans wordt gegeven zaad te zetten. Deze winter waren er op meerdere plekken overwinterende Geelgorzen aanwezig: in de zuidelijke Noordzijderpolder (max 3 LS), langs de Kraaierslaan (max 19 SP), Zwetterpolder (max 15 PS) en tussen de Zilkerduinweg en de Leidse Vaart (max 22 HN ea). De Geelgorz was tot 1991 broedvogel van het bollengebied. Kijken we terug in het waarnemingenarchief dan is te zien dat tot 1991 er 's winter her en der kleine groepjes Geelgorzen gezien werden. Met het veel kleinere aantal waarnemers en de relatief geringe aandacht voor bollenland zullen veel vogels over het hoofd zijn gezien. Het is waarschijnlijk dat t/m 1991 er jaarlijks Geelgorzen overwinterden. Na het verdwijnen als broedvogel stakken ook de meldingen van overwinteraars. In 2003 duiken er eenmalig

twee groepen op. Vanaf 2009 overwinteren er weer vrijwel elk jaar Geelgorzen. In 2010 gaat het zelfs om 5 groepen, met in totaal 74 vogels. De terugkeer vanaf 2009 markeert het moment dat het inzaaien van winterakkers in zwang is gekomen. Voor Geelgorzen blijkt dit een gunstige ontwikkeling. Met 4 groepen en een totaal van 59 vogels was de afgelopen winter ook weer goed. Of dit een springplank kan zijn naar hervestiging als broedvogel moet nog blijken. Het verdwijnen van de Geelgorz als broedvogel uit de Bollenstreek had destijds vermoedelijk alles te maken met de intensivering van de bollenteelt en het ruime gebruik van bestrijdingsmiddelen. De sector heeft inmiddels grote stappen gezet bestrijdingsmiddelen terug te dringen. Dat we nu weer Geelgorzen zien, ook al is dat vooralsnog alleen als overwinteraar, laat zien dat de Bollenstreek op de goede weg is.

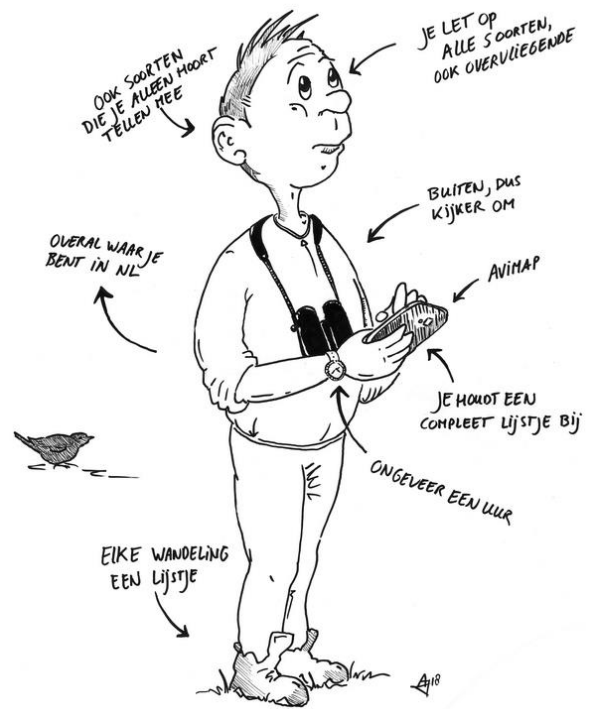
Figuur 2: Aantal groepen en totaalaantal overwinterende Geelgorzen in december-maart 1967-2019
(Bron: waarnemingenarchief Noordwijk en www.waarneming.nl)

Liveatlas

Afgelopen najaar presenteerde Sovon vol trots de nieuwe vogelatlas. Zo'n 3,7 kilo aan actuele informatie over hoe de Nederlandse broed- en wintervogels ervoor staan. Dit was het resultaat van de in totaal 110 mensjaren die 2000 vogeltellers in het veld waren en daar op een gestandaardiseerde manier gegevens verzamelden. Nog tijdens de presentatie, niemand had het boek al in handen, kondigde Sovon het vervolgproject aan: **LiveAtlas**. In dit project gaat het net als bij de vogelatlas om het op een gestandaardiseerde manier vogelwaarnemingen verzamelen. De atlas was richte zich op het eenmalig, binnen een periode van een aantal jaar, heel Nederland volledig te onderzoeken. Nu gaat het juist om een doorlopend project, waarbij er alle vrijheid is voor de vogeltellers om zelf te kiezen waar en wanneer ze gegevens willen verzamelen. De ambitie is om daarmee de vogelstand 'live' te kunnen volgen. Zo ver is het nog niet want het project zit nog in de eerste maanden van opstart. In Noordwijk hebben o.a. Hein Verkade en ik de methode eens uitgetest.

Conclusie: dit is één van de meest laagdrempelige en leukste Sovon projecten ooit. Het principe is simpel: hou een lijstje bij van alle soorten die je ziet tijdens een wandeling. Nog beter: zorg dat de wandeling ongeveer een uur duurt. Helemaal goed: doorkruis in dat uur één kilometerhok en bezoek de daar aanwezige vogelbiotopen. Dat zijn dezelfde kilometerhokken als waarin voor de atlas is gewerkt en nu beschikbaar in een handige app (Avimap), waar je al wandelend meteen je waarnemingen op kunt invoeren. Enige voorwaarde voor deelname is dat je geregistreerd staat als Sovon waarnemer. Vooral het binnen een uur uitkammen van een kilometerhok is erg leuk en opent weer een nieuwe wereld. Hoeveel soorten kun je in een kilometerhok eigenlijk vinden? Voor de omgeving van Noordwijk staat het maximum vooralsnog op 47 voor blok 301753. Dat is een landschappelijk gevarieerd blok met het Overbosch, bollenland, een stukje dorp en Hoogewegpolder. Het leuke is dat zo'n uur altijd verrassingen oplevert. Voor dit lijstje van 24 maart waren dat bijvoorbeeld een Rouwkwikstaart en een groep van 5 overtrekkende Ooievaars. En wat te denken van een lijstje met binnen een uur een Bonte Kraai, Smelleken, Geelgors en Patrijs? Het leuke is dat je weer op een nieuwe manier naar vogels gaat kijken. Want hoe krijg je binnen dat uur bijvoorbeeld een onopvallende soort als

Teladvies SOVON Liveatlas - illustratie: Albert de Jong

Figuur 3: Patroon van kilometerhokken geteld door een vogelaar in Noord-Brabant

Heggenmus op de lijst? Je weet dat hij er moet zitten, maar waar in het kilometerhok kun je het beste kijken? Ook word je uitgedaagd op je eigen kennis, juist ook van gewone soorten. Hoor ik nu een Pimpelmees of een Koolmees? Het mooie van de LiveAtlas is dat het een heel flexibele methode is. Sommige waarnemers gebruiken het voor het monitoren van een vast telgebied, anderen houden een lijstje bij als ze op de bus staan te wachten of tijdens zomaar een wandeling, nog weer anderen gaan systematisch blok voor blok hun waarnemingsgebied af. In Noord-Brabant had een vogelteller een creatieve manier bedacht om random kilometerhokken te selecteren – niet alleen de bekende vogelgebieden, maar ook daarbuiten, met de verrassingen van dien. Op de overzichtskaart (figuur 3) van de tot nu toe getelde kilometerhokken is luid en duidelijk te zien waar hij aan de slag is geweest, met zijn inspanning voorzien van handtekening. LiveAtlas heeft eindeloze mogelijkheden. Een Sovon project dat je niet mag missen! Ga voor informatie naar de website van Sovon en klik door naar

<https://liveatlas.sovon.nl/>

Maandoverzicht

januari

De maand januari startte met somber en zacht weer. Vanaf 10 januari werd het met een westelijke stroming wisselvallig en stond er een aantal dagen een stevige windkracht 5. Op 17 januari sloeg het weer om en voerde een noordoostelijke stroming koude lucht aan. Dit gaf een week lang een winters intermezzo met nachtvorst en op 22 januari sneeuw. Op 25 januari werd de koude weer verdreven.

In Rijnsoever Katwijk was tot 5 januari de overwinterende **Humes Bladkoning** af en toe te zien en te horen (AMe ea). Een **Bladkoning** was op 25 januari kort aanwezig in een tuin in het Vinkeveld (LS). **IJsvogels** waren te zien in Rijnsoever op 3 januari (FD ea) en langs de Leidse Vaart bij Piet Gijs (RJ). In Rijnsoever hadden zich op 12 januari 59 **Halsbandparkieten** verzameld (PS). Op 5 en 6 januari was een vrouw **Nonnetje** aanwezig in het AWD Oosterkanaal (NK ea). Het hele kwartaal dook er af en toe een **Raaf** op boven de zuidelijke AWD. Op 13 januari vloog er één over het Duinpark (CZ). Over de binnenzijde van de AWD vloog op 10 januari een onvolwassen **Zeearend** (MF). Een **Bokje** vloog op 17 januari op in 's-Gravendijck (JD) en op 22 januari was er één aanwezig in een kwelslootje langs de Duinweg (BB). Daar verbleven op 20 januari 2 **Witgatjes** (LS). De na de storm gestrande schelpdieren en zeesterren trokken veel **Drieteenstrandlopers** aan, met 686 op 21 januari tussen Noordwijk en de provinciegrens (HV). Op 24 januari zat er een **Zwarte Ruiter** bij de Binnenwatering (GT). Van 17 t/m 25 januari verbleef een tweedeaars **Grote Burgemeester** in de grote meeuwengroepen op het strand van de Coepelduynen en in de Binnenwatering (AM ea). Op 22 januari vloog deze langs de zeetrekhut (JD). Dezelfde dag kwamen daar 2 **IJseenden** langs (JD). Op 20 januari passeerde een **Grote Jager** (JD). Tussen de Futen in zee voor de Coepelduynen zat op 21 januari een **Kuifduiker** (AM). Bij een vlakke zee waren op 30 januari de aanwezige **Futen** goed te tellen, met een totaal van 788 voor de zeetrekhut (JD). Overwinterende **Tjiftjaffen** waren op minimaal 10 locaties aanwezig (CZ ea). Een overwinterend paar **Roodborstapuiten** was op 6 januari aanwezig in de Elspeesterpolder (JW). Ook **Witte Kwikstaarten** overwinterden hier, met 10 op 17 januari (JW). In Polder Hoogeweg zaten er 2 op 29 januari (SM). Een vrouw **Smelleken** overwinterde in ons waarnemingsgebied en was op 29 januari aanwezig in de Elspeesterpolder (SM). Eind januari zat er een wintergroep van 14 **Patrijzen** in de Zilkerpolder (HN ea).

Humes Bladkoning – 11 februari - Katwijk aan Zee - Rijnsoever © Siebe Wiersma

februari

De eerste dagen van februari waren winters, maar vanaf 4 februari werd er zachtere lucht aangevoerd. Op 6 en 7 februari bracht een depressie veel regen. Desondanks bleef ook februari relatief droog en werd het vorige zomer opgebouwde neerslagtekort nog nauwelijks aangevuld. Met het passeren van het regenfront trok de wind op 7 februari aan naar windkracht 7. Vanaf 10 februari startte een periode van rustig en zonnig voorjaarsweer, met aan het eind van de maand recordtemperaturen.

De **Humes Bladkoning** leidde een verborgen leven in Rijnsoever. Nadat hij op 11 februari weer opdook op webcambeelden in een tuin, badderend in een vijver, werd hij tot 20 februari weer af en toe gezien (AMe ea). Op het Oosterduinse Meer zaten op 3 februari 2 **Roodhalsfuten** (KA). Op 5 februari was de eerste **Ooievaar** weer aanwezig en liep in Polder Hoogeweg (MG). Vanaf 15 februari zat het paar op het nest, maar dit jaar zonder de geringde vogel (PS). Een **Klapekster** waagde zich op 7 februari (Langevelderslag CZ) en 17 februari (Starrenbroek JF) ver in de zuidelijke AWD. Van 10 februari tot 27 februari verbleef een **Kleine Trap** in bollenland ten noorden van De Zilk (HB ea). Van 10-13 februari

Blauwe Kiekendief – 17 februari 2019 - De Zilk - Zilkerduinweg © Edial Dekker

trokken er **Kleine Rietganzen** over, met als grootste groep 600 over Offem op de 13° (HV). De **Kleine Mantelmeeuwen** keerden vanaf 10 februari weer in flinke aantallen terug, met 16 bij de Binnenwatering die dag (AM). Op 10 februari vlogen 4 **Grote Zee-eenden** langs de zeetrekhut (JD). Op 26 februari passeerden de eerste **Lepelaars**, een groepje van 4 (HV JD). De eerste **Bruine Kiekendief** van het seizoen vloog op 17 februari over Rijnsoever Katwijk (AMe). Een overwinterende **Blauwe Kiekendief** is een bijzonderheid geworden. Op 17 en 18 februari was er één aan het jagen in bollenland bij De Zilk (ED ea) en op 25 februari was er één aanwezig in de Zwetterpolder (JB). Er verbleven minimaal 2 **Smellekens**, een vrouw in de omgeving van de Elsgeesterpolder (MG ea) en een man bij De Zilk (SL). Twee **Raven** vlogen op 15 februari van de Keukenhof richting de AWD (PS). De eerste **Veldleeuweriken** zongen op 9 februari (Zilkerpolder TH), de eerste **Boomleeuwerik** op 14 februari (AWD AMo) en de eerste **Tjiftjaf** op 15 februari (Rijnsoever PD). Op 16 februari zong een **Zwarte Mees** in de Noordduinen en hing er een **Kruisbek** rond (CZ). Op 17 februari liep er een **Bonte Kraai** in de Zwetterpolder (PS). In de Elsgeesterpolder liep op 26 februari een ongeringde **Roodhalsgans** (MG). Een tweededejaars **Kleine Burgemeester** zat op 27 februari op het strand van de Coepelduynen (MM).

De warme februarimaand wekte al vroeg de eerste overwinterende vlinders. Op 18 februari vloog de eerste **Citroenvlinder** in de AWD (MD) en op 23 februari de eerste **Kleine Vos** op Willem v.d. Bergh (GB). Op 24 februari vloog een **Bruine Winterjuffer** in de AWD- Schrama (JW). Het hele kwartaal lagen er regelmatig 1-2 **Gewone Zeehonden** bij de Uitwatering Katwijk.

maart

De maand maart was relatief nat. In de eerste drie weken zorgde een westelijke stroming voor aanvoer van de ene na de andere depressie vanaf de oceaan. Dit bracht harde wind en veel regen. Op 10 maart stond er een noordwesterstorm. Vanaf de 19° kregen hogedrukgebieden de overhand in onze omgeving, met rustig voorjaarsweer. De wind bleef vooral in het westen, met vrijwel geen dagen met oostenwind.

Veldleeuwerik – 2 maart 2019 - Voorhout - Elsgeesterpolder © Rob Floor

De **Humes Bladkoning** werd nog één keer gezien in Rijnsoever, op 10 maart (AME). De vrouw **Smelleken** bleef tot 24 maart aanwezig in de Elsgeesterpolder en Zwitterpolder (MG PS). Op het strand van de Coepelduynen liep op 1 maart een **Kanoet** (AM). Die dag zaten er 2 **Rouwkwikstaarten** in een groep 20 **Witte Kwikstaarten** in de Zwitterpolder (HV PS). Langs de zeetrekhut vlogen op 17 maart 737 **Rotganzen** (PS) en op 28 maart 6 **Toendrarietganzen** (JD). Op 15 en 17 maart passeerde een **Grote Jager** (JD PS). De hele

maand verbleef er een **Klapekster** in de zuidelijke AWD (HN ea). Op 23 maart zat er een **Vuurgoudhaan** in AWD-Westhoek (HL). Op 18 maart vloog een **Rode Wouw** over de AWD bij De Zilk (GH). Een vroege **Zwarte Wouw** zat op 30 maart in de Noordzijdepolder (RJ). Op 13 maart zaten er 60 **Grote Mantelmeeuwen** in de Binnenwatering (AM). Op 23 maart dook hier een (waarschijnlijke) **Baltische Mantelmeeuw** op. Deze droeg een kleuring uit Finland (AM). Een derdejaars **Kleine Burgemeester** hing van 28 tot 31 maart op de het strand rond de Uitwatering Katwijk (AM e.a.). In de Elsgeesterpolder zaten op 24 maart 150 **Goudplevieren** (JW). Dat de polders sterk hebben ingeboet als broedgebied voor weidevogels is te zien aan de late aankomstdatum. Pas op 17 maart was de eerste baltende **Grutto** aanwezig in Polder Hoogeweg (JD) en op 20 maart de eerste **Tureluur** in de Elsgeesterpolder (SM). De eerste **Zwartkop** zong op 18 maart in de Noordduinen (JD). Met start van het rustige voorjaarsweer volgden vervolgens meer zomergasten. Op 19 maart vloog de eerste **Boerenzwaluw** in Kloosterschuur (SM). Op 20 maart zong de eerste **Zwarte Roodstaart** bij de Achterweg (SH). In de duinen dook de eerste **Tapuït** op 21 maart op bij de Duindamseslag (RG), gevolgd door de eerste **Blauwborst** op 24 maart in de AWD bij De Zilk (PB). Op 25 maart arriveerden de eerste **Kleine Plevieren** en was een paar aan het baltsen in de AWD (HN). De volgende dag zong de eerste **Fitis** bij de Langevelderslag (HBr). De eerste **Oeverzwaluwen** vlogen op 30 maart over de AWD (MK). Op 31 maart zat er een man **Beflijster** in de Coepelduynen (CZ) en streek een man **Zomertaling** even neer in De Klei (CZ).

Grote Jager eet van een dode Jan-van-Gent, strand ter hoogte van Noordvoort 18 maart 2019 - Foto: Rinus Noort.

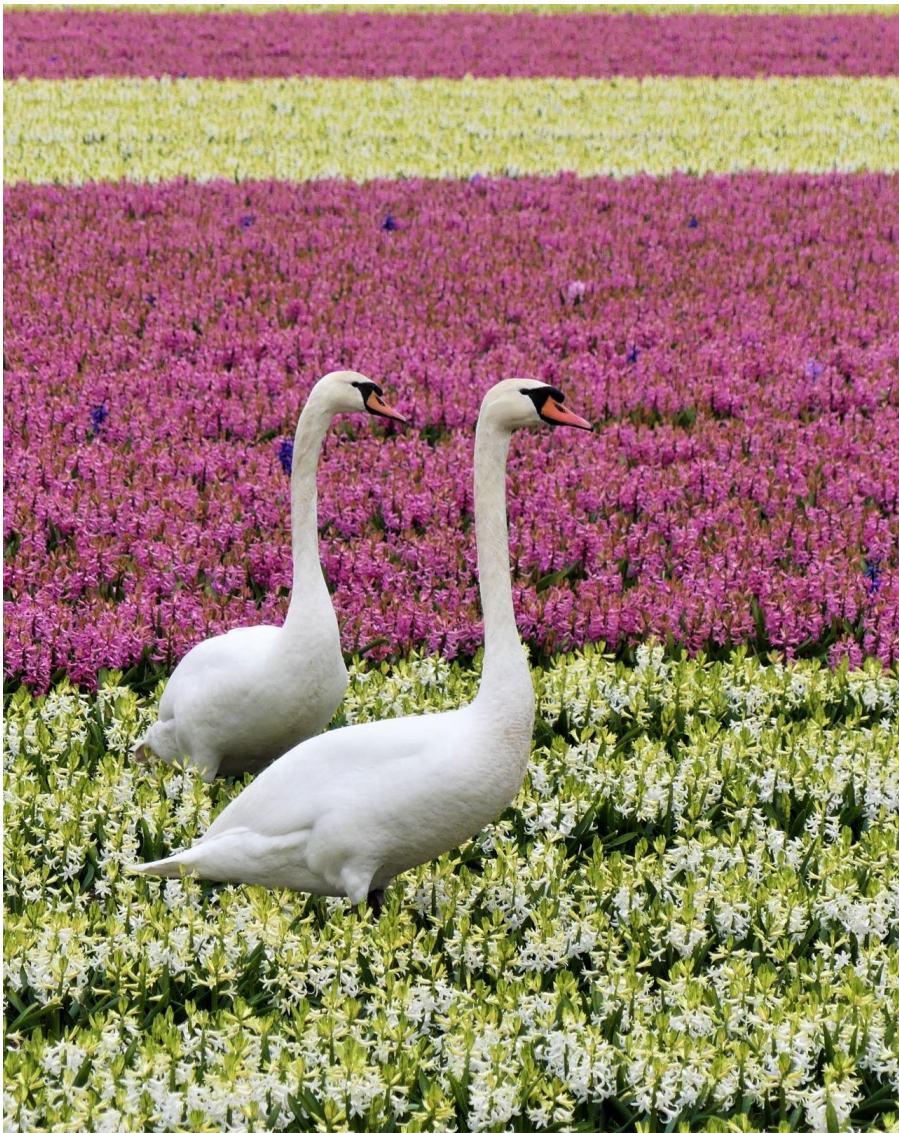
De eerste **Atalanta** vloog op 4 maart in het Duinpark (JD), gevolgd door de eerste **Dagpauwoog** op 19 maart (JD). In de laatste dagen van de maand vlogen ook: **Bont Zandoogje**, **Gehakelde Aurelia** en **Klein Geaderd Witje**. Op 24 en 31 maart vloog een **Grote Vos** in de binnenduinstrand van de Coepelduynen (GB).

Waarnemers

AM	Annelies Marijnis	HL	Hugo Langezaal	NK	Nico de Kroon
AMe	Arnold Meijer	HN	Hans de Nobel	PB	Peter van de Beek
AMo	Annelies Molenaar	JB	Joost Bouwmeester	PD	Pieter Drenth
BB	Bas van der Burg	JD	Jelle van Dijk	PS	Peter Spierenburg
CZ	Casper Zuyderduyn	JF	Jaap Faber	RJ	Rob Jansson
ED	Edial Dekker	JW	Jan Wierda	RG	Reinder Genuit
FD	Frank van Duivenvoorde	KA	Kees van der Aart	SH	Sarah Humphey
GB	Gijsbert van der Bent	LS	Leo Schaap	SL	Stan van der Laan
GH	George Hageman	MD	Marieke en Dolf	SM	Sam van der Meij
GT	Gijsbert Twigt	MF	Maurice Frederiks	SP	Sven Pekel
HB	Han Buckx	MG	Mariska de Graaff	TH	Thomas van Haaster
HBr	Herman vd Brand	MK	Marc Kolkman		
HV	Hein Verkade	MM	Mars Muusse		

bron: www.waarneming.nl

21 maart 2019 namen twee Knobelzwanen de toeristische route door hyacinten.
Foto: Johan Westra